

OBMOČNA SREČANJA ODRASLIH FOLKLORNIH SKUPIN OSREDNJE SLOVENIJE IN PRIMORSKE

MIRKO RAMOVŠ

Srečanja so potekala med 14. 2. in 10. 5. v Šmartnem pri Litiji, Šentvidu pri Stični, Tolminu, Ligojni, Ilirski Bistrici in Sežani. Predstavilo se je 34 skupin, največ v Šentvidu pri Stični, v Tolminu in Sežani.

Že dolgo se opaža, da se slovenske folklorne skupine starajo, tako je bila tudi na teh srečanjih več kot polovica takih, ki jih sestavljajo večinoma ali v celoti člani zrejših ali upokoje-nskih let. Vzrokov za tako stanje je več, najprej ta, da mladi ne kažejo posebnega nagnjenja za folklorno dejavnost, ker jih zanima preveč drugih stvari, če pa se že odločijo zanjo, hitro odnehajo, ko spoznajo, da je pot do nastopanja tlakovana s trdim delom. Če so študentje, jih od sodelovanja odvračajo tudi številne študijske obveznosti, v letih, ki so za folklorne skupine najbolj primerna, pa ustvarjanje družine in nasploh boj za eksistenco. Zato je pozneje, ko otroci odrastejo in so eksistencialne razmere urejene, še posebej pa v tretjem življenjskem obdobju več volje in veselja do sode-lovanja v folklornih skupinah. V njih sta zagotovljena



Folklorna skupina Razor, Tolmin, pri prikazu odrske postavitve
Kaj cajta je gulu ...
(Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje odraslih folklornih skupin,
Grosuplje, 23. 5. 2009.)



Folklorna skupina Justin Kogoj, Dolenja Trebuša, pri prikazu
odrske postavitve Fantje na vasi.
(Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje odraslih folklornih skupin,
Grosuplje, 23. 5. 2009.)

druženje in gibanje, zreli ljudje se ne ustrašijo dela, zato je navadno dejavnost teh skupin uspešnejša. Pojavlja pa se problem poustvarjanja, ki se mora razlikovati od tistega v skupinah z mladimi člani. To se je pokazalo tudi na teh srečanjih, saj so se nekatere skupine lotile prikazovanja takih šeg, ki so bile vedno stvar mladih, zato so bile njihove odrske postavitve neprepričljive.

Večina odrskih postavitvev (20) je ples prikazala v okviru neke zgodbe ali posebnega dogodka, nekatere (8) pa v povezavi s prvinami neke šege. V posameznih primerih je bilo v njih preveč govorjenja, ki zaradi slabega prenašanja pogosto ni bilo dovolj razumljivo. To se dogaja kljub opozorilom, da morajo skupine govorne prizore, če jih že vključujejo, skrbno oblikovati. Če tega ne zmorejo, naj jih raje opustijo. Govorni prizori morajo biti kratki, nekaj stavkov, včasih je tudi en sam stavek lahko dovolj. V prijavnicah opisane vsebine so veliko obetale, v postavitvah pa vsega napovedanega ni bilo videti ali pa zelo skromno. Skupine v postavitve še vedno po nepotrebnem vključujejo razne rekvizite (na primer mizo, stole, steklenico s pijačo, kozarce, miniaturni mlaj, miniaturno brajdo ipd.), ki so moteči, saj bi se dalo vse prikazati brez njih. Rekvizit uporabljamo takrat, kadar je postavitev brez njega nerazumljiva (na primer metla pri plesu z nadštevilnim plesalcem; liter, če ga plesalec nosi na glavi, ipd.). Skupine v svojem poustvarjanju zgodb ali šeg rade pozabljajo, kateri čas prikazuje njihove postavitve, zato se jim včasih zgodi, da mešajo sodobnost s preteklostjo, na primer v kostumih ali ravnanju likov, ki jih prikazujejo.

Kljub temu da imajo skupine v postavitvah težave pri oblikovanju zgodb, se jih je le šest odločilo za splet brez vsebinskega okvira, ali zaradi teženj po postavitvah z vsebinskim okvirom ali ker le-ta včasih zakrije slabšo plesno izvedbo. Toda tudi splet terja dramaturško zgradbo s primernim začetkom in koncem, kar je za marsikoga trd oreh. V večini prikazanih postavitvev so bile vključene pesmi, v eni so bile povezovalna nit spleta, v drugih uvodni ali vmesni del, le ena postavitvev je bila samo plesna.



Folklorna skupina Klas Prosvetnega društva Horjul pri prikazu odrske postavitve Ježevanje v Žažarju.
(Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje odraslih folklornih skupin, Grosuplje, 23. 5. 2009.)

Tri odrske postavitve so bile stare, vse druge nove. Tu se postavlja vprašanje, ali je res potrebno, da skupine vsako leto pripravijo novo postavitev. Ali so tega sploh sposobne? Nekateri prav gotovo, ne pa vse. A ne samo to, glede na prikazano se zdi, da jih zelo na hitro pripravijo. Dobra postavitve mora nastajati počasi in s premislekom; ko je oblikovana, mora imeti avtor še vedno dovolj časa, da jo popravlja in dopolnjuje. Pogosto se zgodi, da avtor šele pri prvi javni izvedbi vidi napake.

Cilj in smisel folklorne skupine je poustvarjanje plesa, vse drugo je zgolj okvir, ki ples lahko poudari ali pa ga potisne v ozadje. Večina folklornih skupin osrednjeslovenskega in primorskega območja se tega zaveda, saj so bile postavitve razen nekaj izjem scensko (razporeditev parov v krogu, vrstah, diagonalah ali poljubno po prostoru) dovolj razgibane, izvedba plesov pa ne vedno povsem zadovoljiva, čeprav v nekaterih primerih prav vzorna. Seveda tu ni mišljeno enotno vrtenje parov ali dviganje nog ipd., ampak prikaz podobe plesov, ki naj bi bila kolikor mogoče blizu



Folklorna skupina Javorje pri prikazu odrske postavitve Gor pa dol ga je gledala.
(Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje odraslih folklornih skupin, Grosuplje, 23. 5. 2009.)

izpričani, pri čemer se je treba še zavedati, da ples vendarle izvajajo živi ljudje različnih starosti, ki ga vsak po svoje doživljajo in so tudi po telesnem ustroju različni. To pa ne pomeni, da si smemo dovoliti toliko svobode, da ples ni več razpoznaven. "Nadgrajevanje" nekega plesa, ki je oblikovno skromen, je mogoče in tudi z drugimi melodijami, vendar mora biti skladno z njegovim značajem in slogom ter ustrezno izvedeno, vedno pa mora biti predstavljena njegova izpričana predloga.

Splošni vtis je, da se skupine trudijo za primerno glasbeno spremljavo, pri čemer je opazen precejšen napredek, ki je posledica izobraževanja. Priredbe še vedno premalo izpostavljajo posamezne inštrumente, da bi tako poudarile posamezne dele postavitev, kar kaže na premajhno sodelovanje med ustvarjalci postavitev. Samo harmoniko (ali dve) je imelo sedem skupin, devet pa ob harmoniki še en inštrument, na primer violino ali klarinet ali list ali bariton ali kontrabas (berdo) ali lončeni bas. Največ (16) jih je imelo večji sestav, na primer harmonika, klarinet, kontrabas; harmonika, violina, kontrabas (škaftbas); harmonika, violina, klarinet, kontrabas (violončelo); harmonika, violina, kontrabas, oprekelj; harmonika, dve violini, violončelo; dve harmoniki, kitara, kontrabas; harmonika, mandolina, kitara; harmonika, klarinet, boben. Eno skupino so spremljali tamburaši, eno pa manjša pihalna godba, ki sta ji bili za oporo dodani dve klavirski harmoniki. Izvedbe so v kakovosti in podpori plesalcem nihale, tudi zato ker so imeli verjetno plesalci in godci v polnem sestavu premalo skupnih vaj, ponekod so se pojavljale začetniške težave posameznih godcev, pri eni od skupin sta bila dva brenkalna inštrumenta ozvočena, kar je škodilo naravnemu zvoku. Večina skupin je imela v odrske postavitve vključeno petje, od štajeriševih poskočnic do skupinskega ženskega, moškega in mešanega. Tudi pri petju so bila nihanja, nekaterim skupinam večglasno petje še vedno dela težave, medtem ko se druge v njem prav odlikujejo. Brez potrebe nekatere skupine pesmi delijo v dialoge, kar v ljudskem petju ni v navadi, na odru pa taka delitev deluje operetno, in tudi štajeriš so peli navadno posamezniki in ne skupinsko, ker so bile štajeriševe poskočnice improvizacija, ki jo je ustvaril lahko le posameznik.

Na koncu je treba pri vseh skupinah pohvaliti urejeno kostumsko podobo, ne glede na to, ali so bili člani oblečeni v "narodne noše" ali v drugačne folklorne kostume, ki ponazarjajo oblačilne razmere s konca 19. in začetka 20. stoletja in so bili narejeni na podlagi raziskav dr. Marije Makarovič ali skupin samih. Urejene so bile tudi tiste, pri katerih bo za njihovo popolno ustreznost potrebna izdatna strokovna pomoč.

Gornji pogled na srečanja je seveda splošen in površinski, bolj podroben bi bil preveč obsežen, razen tega pa bi bil neoporečen takrat, kadar bi nastope skupin ocenjevali trije, eden ples, drugi glasbo, tretji kostume, in bi vsak od njih predstavil svoj pogled.